

Centraal Bureau voor de Statistiek
Postbus 24500 | 2490 HA Den Haag
www.cbs.nl

De Minister voor Rechtsbescherming
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

uw contactpersoon

uw brief van 9 februari 2023,
ons kenmerk
onderwerp Zienswijze op Amendement lid Omtzigt bij de Tijdelijke wet uitwisseling
persoonsgegevens UHP KOT
datum 28 februari 2023

Geachte _____,

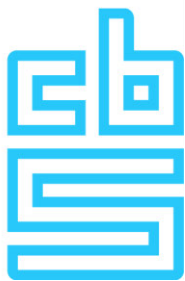
Bij brief van 9 februari 2023 heeft u het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gevraagd om een zienswijze te geven over het amendement van het lid Omtzigt bij het wetsvoorstel *Regels aangaande een tijdelijke uitwisseling van persoonsgegevens ter identificering van de ouders die gedupeerd zijn als gevolg van problemen bij de uitvoering van de kinderopvangtoeslag en geconfronteerd zijn met uithuisplaatsing van kinderen (Tijdelijke wet uitwisseling persoonsgegevens UHP KOT)*.

Het amendement strekt ertoe dat de lijst van gedupeerde aanvragers van een kinderopvangtoeslag die tevens ouder zijn van een uithuisgeplaatst kind (hierna: UHP KOT-ouders) en de uithuisgeplaatste kinderen van deze ouders (hierna: UHP KOT-kinderen), alsmede dossiers die op deze ouders en kinderen betrekking hebben, aan de Minister voor Rechtsbescherming worden verstrekt en worden gedeeld met het CBS of een andere instelling of dienst voor wetenschappelijk onderzoek.

De toelichting op het amendement laat de interpretatie open of het verstrekken van data aan het CBS is bedoeld ten behoeve van eigen statistisch onderzoek door het CBS of dat hier ook wordt bedoeld op wetenschappelijk en/of statistisch onderzoek door andere onderzoeksinstellingen via het CBS. In het navolgende worden beide opties meegenomen.

Onafhankelijkheid directeur-generaal van de statistiek

Het amendement beoogt een rol voor het CBS bij het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek om de vraag te beantwoorden of de UHP KOT-kinderen zonder het toeslagenschandaal ook uit huis zouden zijn geplaatst. Daarnaast wordt in artikel III van het amendement en in de toelichting genoemd dat de minister voorwaarden kan stellen in verband met de verwerking van persoonsgegevens.

Vervolgblad 1 behorende bij brief CSB-2023-024 van 28 februari 2023

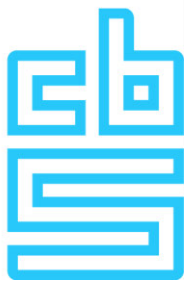
In artikel 5*bis* van de Europese Verordening 223/2009 en de artikelen 14, 15 en 18 van de Wet CBS is vastgelegd dat de directeur-generaal van de statistiek zelfstandig bevoegd is om te bepalen welke statistieken het CBS maakt. Hierbij wordt meegewogen of het CBS het onderzoek binnen de wettelijke kaders mag uitvoeren, of het aansluit bij de kerntaak van het CBS en of het onderzoek vanuit methodologisch oogpunt kan worden uitgevoerd. Ook staat het CBS stil bij de ethische aspecten van het onderzoek. Daarnaast bepaalt bovengenoemde wetgeving dat de directeur-generaal van de statistiek geen instructies kan aannemen van derden en zo ook niet van een minister. Deze onafhankelijkheid geldt zowel voor de eigen statistiekproductie als voor de bevoegdheid van de directeur-generaal van de statistiek om gegevens wel of niet beschikbaar te stellen aan onderzoeksinstellingen (artikel 41 Wet CBS).

De rol van het CBS zoals deze is beschreven in het amendement past dan ook niet binnen de hierboven beschreven onafhankelijkheid van de directeur-generaal van de statistiek. Dat laat onverlet dat het CBS het amendement interpreteert als een duidelijke behoefte aan statistische informatie over een belangrijk onderwerp en daarom welwillend beziet of en zo ja op welke wijze het CBS daarin kan voorzien.

Statistische geheimhouding

Het amendement laat ruimte open voor invulling wat voor type wetenschappelijk onderzoek wordt beoogd. Uit de amendementstekst en de toelichting blijkt namelijk niet of het alleen gaat om onderzoek waarvan de resultaten terug te leiden zijn tot individuele dossiers en personen of dat het amendement ook statistisch onderzoek beter mogelijk wil maken waarvan de resultaten niet herleidbaar zijn. In de toelichting bij het amendement wordt onder meer verwezen naar een onderzoeksvoorstel van de Rijksuniversiteit Groningen. Het onderzoeksvoorstel gaat uit van inhoudelijk dossieronderzoek en noemt daarnaast de optie om waar mogelijk de resultaten op herleidbaar niveau van ouders en kinderen terug te leveren aan relevante instanties. Het wetsvoorstel zelf heeft tot doel om onder meer een ondersteuningsaanbod te doen aan de UHP KOT-ouders en UHP KOT-kinderen. Deze doelen stroken niet met het karakter van statistisch onderzoek, zoals het CBS dat uitvoert of kan faciliteren voor andere onderzoeksinstellingen.

Bij onderzoek dat wordt uitgevoerd door het CBS of op data die via het CBS beschikbaar worden gesteld aan andere onderzoeksinstellingen, mogen de resultaten van dat onderzoek niet herleidbaar zijn tot personen of huishoudens. Artikel 37 Wet CBS bepaalt namelijk dat er een strikte geheimhouding geldt bij het doen van statistisch onderzoek en dat het CBS nimmer gegevens van personen herleidbaar mag publiceren of mag verstrekken aan anderen dan degenen die belast zijn met de uitvoering van de taak van het CBS. Dit geldt op basis van artikel 41 Wet CBS eveneens voor onderzoeksinstellingen die onderzoek doen op data via het CBS. Deze statistische geheimhouding is ook vastgelegd in artikel 2 lid 1 onder e en artikel 20 van de Europese Verordening 223/2009. Hierdoor kunnen onderzoekers die onderzoek doen op microdata via de beveiligde en afgeschermd onderzoeksomgeving van het CBS alleen statistische uitkomsten, die niet meer herleidbaar zijn tot personen, meenemen uit die beveiligde omgeving.

Vervolgblad 2 behorende bij brief CSB-2023-024 van 28 februari 2023

Het uitvoeren van statistisch onderzoek door het CBS en het beschikbaar stellen van data voor statistisch en/of wetenschappelijk onderzoek waarbij de resultaten niet herleidbaar zijn tot individuen, vallen uiteraard wel onder de wettelijke taak van het CBS. Dergelijk onderzoek is op basis van de Wet CBS overigens reeds mogelijk en behoeft volgens het CBS dan ook geen aanvullende wetgeving. Het CBS heeft immers al eerder op verzoek van de Inspectie Justitie en Veiligheid onderzoeken uitgevoerd naar de uithuisplaatsingen van en de kinderschermingsmaatregelen bij kinderen van gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Kwantitatief onderzoek versus dossieronderzoek

In het amendement wordt voorgesteld om niet alleen de lijsten van UHP KOT-ouders en UHP KOT-kinderen te verstrekken aan het CBS voor onderzoek, maar ook andere informatie en inhoudelijke dossiers. Statistisch onderzoek op basis van de UHP KOT-lijsten sluit aan bij het doen van kwantitatief onderzoek dat het werk van het CBS kenmerkt. Dergelijk onderzoek heeft het CBS reeds uitgevoerd en is al mogelijk op basis van de Wet CBS.

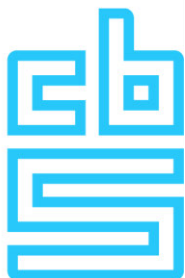
In haar recent verschenen advies inzake onderzoek naar oversterfte benoemt de Autoriteit Persoonsgegevens¹ eveneens dat er binnen bestaande wet- en regelgeving al veel onderzoek mogelijk is door of via het CBS, maar dat hierbij niet voorbij moet worden gegaan aan de taak van het CBS. Zo merkt de Autoriteit Persoonsgegevens op dat de inzet van het CBS gericht moet zijn op onderzoek door het CBS zelf en niet op het verkrijgen van gegevens voor wetenschappelijk onderzoek door andere partijen. Het uitvoeren van inhoudelijk dossieronderzoek zoals het amendement eveneens lijkt te beogen, past niet in de wettelijke taak van het CBS. Inhoudelijk dossieronderzoek leent zich dan ook eerder voor kwalitatief onderzoek door andere onderzoeksorganisaties buiten het CBS om.

Conclusie

Concluderend lijkt het amendement, voor zover het beoogt het CBS een rol op te dragen, in strijd met de onafhankelijkheid van het CBS en is het voor het overige overbodig. Het CBS bepaalt onafhankelijk welke statistieken het maakt en beschikt voor wat betreft kwantitatief onderzoek reeds over de benodigde wettelijke mogelijkheden om statistieken te maken over de UHP KOT en met dat doel gegevens bij de betrokken instanties op te vragen.

De aanvullende doelen die het amendement nastreeft, zoals het uitvoeren of faciliteren van kwalitatief inhoudelijk dossieronderzoek of onderzoek met herleidbare uitkomsten passen niet binnen de wettelijke taak van het CBS.

¹ Brief AP Adviesverzoek onderzoek oversterfte, d.d. 13 februari 2023, kenmerk z2022-06470.

Vervolgblad 3 behorende bij brief CSB-2023-024 van 28 februari 2023

Het CBS leest in het amendement een duidelijke behoefte aan statistische informatie. Statistisch onderzoek over de UHP KOT door het CBS heeft reeds plaatsgevonden en ook voor toekomstige verzoeken is het CBS bereid om te onderzoeken op welke wijze het CBS door middel van statistisch onderzoek binnen de reeds bestaande wettelijke kaders een bijdrage kan leveren. Dit kan door middel van onderzoek dat het CBS zelf uitvoert, maar ook via de reeds bestaande mogelijkheden van onderzoek op de data die het CBS zelf in huis heeft voor onderzoek door externe onderzoekers.

Met vriendelijke groet,

De directeur-generaal van de statistiek,